

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н.ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

«Педагогика» кафедрасының 60 жылдығына арналған «ЗАМАНАУИ
ҚОҒАМ ЖӘНЕ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ» тақырыбындағы
халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдарының
ЖИНАҒЫ
22-сәуір, 2022 ж.

СБОРНИК

материалов Международной научно-практической конференции
посвященной 60-летию кафедры «Педагогика» на тему: «СОВРЕМЕННОЕ
ОБЩЕСТВО И ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ»
22-апреля, 2022 г.

COLLECTION

of materials International scientific and practical conference dedicated to the 60th
anniversary of the department «Pedagogy» on the topic: «MODERN SOCIETY AND
PEDAGOGICAL EDUCATION»
22-April, 2022 y.

Нұр-Сұлтан, 2022

ӘОЖ 37.0

КБЖ 74.00

II 23

Редакция алқасы:

Д.Қамзабек - фил.ғ.д., профессор, Басқарма мүшесі - әлеуметтік-мәдени даму жөніндегі проректор, **Б.Ж.Сомжүрек** - «Әлеуметтік ғылымдар» факультетінің деканы, **М.П.Асылбекова** - «Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану» кафедрасының меңгерушісі, п.ғ.к., профессор м.а.; **Р.К.Төлеубекова** - п.ғ.д., профессор; **Қ.Қ.Шалғынбаева** - п.ғ.д., профессор; **Г.Қ.Длиббетова** -п.ғ.д., профессор; **Б.П.Сейтқазы** - п.ғ.д., профессор; **Қ.Т.Атемова** - п.ғ.д., профессор; **Г.К.Шолпанқұлова** - п.ғ.к., профессор м.а., **Г.Т.Уразбаева** -п.ғ.д., профессор м.а.; **С.С.Байсарина** -п.ғ.к., доцент; **Байменова Б.С.** - п.ғ.к., доцент; **Ботабаева Ә.Е.** - п.ғ.к., доцент; **Т.С.Сламбекова** - п.ғ.к., профессор м.а.; **Н.П.Албытова** - п.ғ.к., профессор м.а.; **Балтабаева Ж.Б.** - магистр.

ISBN 978-601-337-659-2

Жинақта Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, «Педагогика» кафедрасының 60 жылдығына арналған «**ЗАМАНАУИ ҚОҒАМ ЖӘНЕ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ**» тақырыбындағы Халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының Пленарлық мәжілісінде және «Білім беру мегатрендтері және олардың педагогтің кәсіби құзыреттілігін дамытуға әсері», «Қазақстандық педагогика болашақтың педагогтарын даярлаудың негізі ретінде», «Педагогикалық іс-әрекеттегі коллаборация бірыңғай білім беру кеңістігін дамыту ресурсы ретінде» деп аталатын секция жұмыстары бойынша тыңдалған баяндамалар қамтылды. -821бет.

ОӘЖ 37.0
КБЖ 74.00

ISBN978-601-337-659-2

МУЛЬТИМЕДИА ТЕХНОЛОГИЯСЫН ПАЙДАЛАНУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Толеубекова Рымшаш Камешовна

«Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану» кафедрасы
Педагогика ғылымдарының докторы, профессор
Л. Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан

Бердалы Айжана Бақытжанқызы

Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ «Педагогика және психология»
мамандығының 1 курс магистранты, Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан

Аннотация. В статье исследуются проблемы определения понятий «мультимедиа». Проводится анализ использования мультимедийных технологий в обучении студентов вузов, также предлагаются пути повышения эффективности применения современных технологий в процессе обучения. В данной статье показана большая роль мультимедийных технологий в процессе саморазвития и самообразования студентов вузов.

Ключевые слова: мультимедиа, технология, презентация, учебный процесс, современные технологий.

Abstract: The article explores the problems of defining the concepts of «multimedia». An analysis of the use of multimedia technologies in teaching university students is being carried out, and ways to increase the effectiveness of the use of modern technologies in the learning process are also proposed. This article shows the large role of multimedia technologies in the process of self-development and self-education of university students.

Key words: multimedia, technology, presentation, educational process, modern technologies.

XX ғасырдың соңы мен XXI ғасырдың басында ақпараттық-коммуникациялық технологиялар кеңінен өріс алып, дами бастады. Бұл тенденция елімізден де тыс қалмады. XXI ғасыр – озық технологиялар ғасыры. Сол себепті, білім беру жүйесінде жаңа технологияларды, мультимедиалық құралдарды тиімді пайдалану қазіргі заман талабы.

Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев «Қазақстанның үшінші жаһандық жаңғыруы: бәсекеге қабілеттілік» жолдауында «Еңбек өнімділігін айтарлықтай деңгейде арттыру керек. Төртінші өнеркәсіптік революция элементтерін жаппай енгізу негізгі фактор болуы тиіс. Автоматтандыру, роботтандыру, жасанды интеллект қажеттігі туралы айтылған [1]. Сонымен қатар, 2017 жылы елімізде «Цифрлы Қазақстан» бағдарламасы қабылданды. Онда IT технологияларды барлық салаға енгізу арқылы бәсекеге қабілетті және ұшқыр ойлы ұрпақ тәрбиелеу қажеттілігі мақсат ретінде қойылған [2].

Қазақстанда қазірдің өзінде білім беру және ғылыми-зерттеу қызметінің сапасын айтарлықтай жақсартқан алуан түрлі ақпараттық ресурстар құрылды. Бүгінгі таңда әртүрлі ақпаратты біріктіретін мультимедиалық ресурстар ерекше қызығушылық тудырады. Ақпаратты әр қилы көрсету, дыбысты, бейнені, графиканы және анимацияны бағдарламалық қамтамасыз етуді қосу, ақпаратқа бай және түсінуге оңай бағдарламалық өнімді жасауға мүмкіндік береді және бұл ақпаратты алудың әртүрлі арналарына бір уақытта әсер етуіне байланысты оны өте тиімді дидактикалық құрал етеді. Мультимедиалық құралдардың үлкен, үнемі дамып отыратын шығармашылық әлеуеті бар, бұл оларды жүзеге асырудың әртүрлі және тиімді формалары мен әдістерін табуға және мультимедиалық өнімдерді оқу процесінде тиімді пайдалануға мүмкіндік береді.

Жалпы «мультимедиа» терминінің анықтамасына тоқталатын болсақ, бүгінгі күні «мультимедиа» сөзіне келесідей анықтама беріледі. "Мультимедиа" термині латынның «multum» (көп) және «media» (құрал), яғни «көптеген құралдар» сөздерінен шыққан. Алайда, бұл тұжырымдаманың қолдану саласына байланысты көптеген түрлері бар: ғылым, технология, өнер, мәдениет, білім деген сынды. Өйткені мультимедианың мақсаты осы

құралды қайда, кім үшін және қандай мақсатта (функционалды тәсіл) пайдалану керектігіне байланысты өзгереді.

Multimedia термині бағдарламалық-аппараттық кешен негізінде ақпараттық технологияны білдіреді, оның өзегі оған аудио және бейне техниканы қосу құралдары бар компьютер болып табылады.

Мультимедиа – бұл пайдаланушыға бірыңғай ақпараттық орта түрінде ұйымдастырылған әртүрлі мәліметтермен интерактивті режимде жұмыс істеуге мүмкіндік беретін аппараттық және бағдарламалық жасақтама жиынтығы. Мультимедиалық технология дегеніміз – әртүрлі режимдердегі ақпаратты өңдеу құралдарын әзірлеу, пайдалану және қолдану тәртібін анықтайтын педагогикалық технология.

Білім беру саласына қатысты *С. Г. Григорьев пен В. В. Гринишкун* "мультимедиа" терминіне келесідей анықтама береді: "Мультимедиа - бұл пайдаланушыға (бір уақытта оқырман, тыңдаушы және көрермен болатын) неғұрлым тиімді әсер ету мақсатында түрлі бағдарламалық және техникалық құралдарды пайдаланатын ақпараттық технологиялар спектрі" [3, 356.].

Мультимедиалық өнімдерді білім беруде пайдалану оқытушылар мен студенттердің ең жақсы нәтижелерге қол жеткізе отырып, жаңа, ерекше және қызықты түрде білім алуға мүмкіндік береді.

Мультимедиалық оқыту құралдарын пайдалану көрнекілікті арттыру және ақпаратты алудың логикалық және көрнекі тәсілдерін біріктіру арқылы оқу процесін белсендіруге мүмкіндік береді. Мультимедиалық технологиялардың интерактивтілігі білім алушыға бағытталған оқыту модельдерін жүзеге асыруға кең мүмкіндіктер береді.

Мультимедиалық технологияларды қолдану оқыту процесін жаңа деңгейге көтереді, бұл объектіні немесе құбылысты әртүрлі жағдайларда зерделеуге, түрлі-түсті, көлемді бейнені қалыптастыруға, логикалық ойлауды дамытуға және сол арқылы оқуға шығармашылық көзқарасты белсендіруге мүмкіндік береді. Осылайша, Г.Кирмайердің айтуынша, мультимедиалық технологияларды қолдану арқылы оқу үдерісінде алынған материалдың үлесі 75%-ға дейін жетуі мүмкін [4].

Қазіргі заманғы оқытуда оқу процесін жетілдіру және оңтайландыру құралы ретінде мультимедиалық технологияларды пайдаланбау мүмкін емес. Мультимедиа компьютерлік жүйеде мәтінді, дыбысты, бейнені, графикалық кескінді және анимацияны біріктіруге мүмкіндік беретін заманауи компьютерлік технология ретінде түсініледі. Педагогикалық процесте виртуалды шындықты қолдану қатысудың әсерін тудырады және бұл бүкіл оқыту мен білім беру жүйесін өзгертуге мүмкіндік береді. Көптеген ақпараттық материалдарды студенттерге зерттелетін объектілермен және құбылыстармен тікелей байланыстыру арқылы беруге, студент қандай да бір шешімдер қабылдауға және жағдайларға сәйкес әрекет етуге мәжбүр болатын білім беру жағдайларын модельдеуге мүмкіндік бар. Осыдан мультимедиалық оқыту құралдарының дидактикалық мүмкіндіктері олардың техникалық, технологиялық және бағдарламалық-әдістемелік деңгейінің дамуымен өсіп келе жатқаны айқын болады.

Мультимедианы пайдалану:

- студенттердің даярлық деңгейін, қабілеттерін, қызығушылықтары мен қажеттіліктерін ескере отырып, оқу-тәрбие процесін дараландыруды;
- студенттердің танымдық іс-әрекетінің сипатын өзгерту, дербестікті және іздеу сипатын дамытуды;
- студенттердің өзін-өзі тұрақты жетілдіруге ұмтылысын және өз бетінше қайта оқуға дайындығын ынталандыруды;
- оқытуда пәнаралық байланыстарды күшейту, құбылыстар мен оқиғаларды кешенді зерделеуді;
- оқу процесінің икемділігін, ұтқырлығын арттыру, оны тұрақты және серпінді жаңартуды;

- студенттердің сабақтан тыс тіршілік әрекетін ұйымдастыру және олардың бос уақытын ұйымдастыру нысандары мен әдістерінің өзгеруіді ықпал етеді.

Мультимедиалық оқытудың әртүрлі түрлері оқу іс-әрекетінің жағдайларын модельдеуге, оларды ситуациялық сипаттағы әртүрлі жаттығуларда жүзеге асыруға, сондай-ақ оқу процесінің белгілі бір кезеңінде мұғалімнің ұтымды қызметіне ықпал етуге, оның мүмкіндіктерін кеңейтуге мүмкіндік береді. Сондықтан оқу процесінде мультимедиалық құралдарды тек оқу ақпаратын тану және көбейту дағдыларын қалыптастыру үшін пайдалану іс жүзінде мүмкін емес және тиімсіз, өйткені мультимедиалық оқыту құралдарының мүмкіндіктері әлдеқайда кең, бұл оларды жоғары деңгейде қолдануға әкеледі.

Білім беру процесінде мультимедиалық технологияларды қолданудың өзіндік педагогикалық тәжірибесі жеткілікті. Мысалы, мультимедиалық презентациялар кеңінен қолданылады (жаңа материалды ұсыну кезінде де, білімді тексеру, бекіту немесе жалпылау кезінде де). Сонымен қатар, студенттердің жұмысы интерактивті дәрістер, ойындар, жобалар, тесттер және т.б. түрінде ұйымдастырылуы мүмкін. Мультимедиалық жоба бойынша жұмыс жасай отырып, студенттер заманауи техникалық құралдарды қолдану тәжірибесін алады, бір жағынан, екінші жағынан, олар болашақ кәсіби қызметінде пайдалы болатын жеке және ұжымдық жұмыс дағдыларын игереді.

Мультимедиалық презентация жеке жоба ретінде өте пайдалы оқу әсерін береді. Студенттер өз идеяларын білдіру үшін қажетті материалды өз бетінше таңдауға, жиналған материалды құрылымдауға, сөйлеу жоспарын құруға, тиісті түсініктемелер мен иллюстрацияларды таңдауға икемденеді. Сөйлеуді дайындау – бұл студенттердің көпшілігі үнемі әрі қарай оқуда немесе жұмыста кездесетін қызмет түрі.

Мультимедиалық білім беру технологиялары дәстүрлі оқыту әдістерімен салыстырғанда айтарлықтай артықшылықтарға ие. Бұл артықшылықтарға мыналар жатады:

- 1) Ақпаратты игерудің логикалық және бейнелі тәсілдерін үйлестіру мүмкіндігі, бұл студенттер үшін оқу процесін анағұрлым қанық және қызықты етеді;
- 2) көрнекілікті күшейту арқылы студенттердің танымдық қызметін жандандыру;
- 3) оқу процесінде интерактивтілікті қамтамасыз ету, атап айтқанда, жаңа ақпаратты берудің мазмұнына, тәсілдері мен жылдамдығына қатысты нақты тілектерді есепке алу мүмкіндігі, оны игерудің ағымдағы нәтижелерін жүзеге асыру және т.б.);
- 4) мультимедиалық оқу ақпаратының әр түрлі түрлерінің икемділігі және интеграциясы, бұл оны оқу процесінде неғұрлым тиімді пайдалануға мүмкіндік береді;
- 5) білім беру іс-әрекетінде студенттердің дербестігі мен шығармашылығын дамыту, бұл олардың педагогикалық өзара іс-қимылдың белсенді субъектілеріне айналуы салдарынан болады.

Егер біз мультимедианы тек оқу ақпаратының бір түрі ретінде ғана емес, сонымен қатар кешенді оқыту құралы ретінде қарастыратын болсақ, онда оларды құру мен қолданудың негізгі принциптерін анықтау қажет. Оқу мультимедиалық құралдарын жасау кезінде осы принциптерді ескеру қазіргі заманғы бағдарламалардың технологиялық мүмкіндіктерін барынша пайдалануға және қажетті білім сапасын қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Университеттік білім беруде мультимедианы қолданудың үш негізгі принципін атап өтейік.

- Оқу материалын оңтайлы құрылымдау және бөлу принципі ақпараттың қайталануы мен толып кетуіне жол бермей, әртүрлі көздерден негізгі, нақты ақпаратты таңдауды қажет етеді.
- Оқу материалын мультимедиалық ұсыну принципі оқу материалын ұсыну кезінде әртүрлі заманауи ақпарат түрлерін жан-жақты қабылдауды білдіреді. Білім алушылардың әртүрлі түрлерінің психофизиологиялық және жеке ерекшеліктерін ескере отырып, мұндай кеңейтілген әсер оқытудың максималды көрінуін қамтамасыз ете отырып, әртүрлі сезім мүшелеріне әсер ете отырып, оқу ақпаратын игерудің тиімділігін арттыруға мүмкіндік

береді. Осының арқасында білім берудің ең толық бейнесі қалыптасады, зерттелетін пәндер мен құбылыстарды тереңірек және жан-жақты қарастыру.

- Гипермедиа технологиялары негізіндегі интерактивтілік қағидаты танымдық қызығушылықты жандандыруға, оқу ақпаратын ұсынудың икемділігін қамтамасыз етуге, оқу әзірлемелерін оларды қолданудың нақты жағдайларында барынша тиімді пайдалануға мүмкіндік береді. Мультимедиа ақпаратты қабылдаудың жоғары эмоционалды деңгейін қамтамасыз етеді, онда студент ақпаратты пассивті қабылдамай, оған қызығушылық пен белсенді назар аударады.

Осылайша, мультимедиалық технологиялар студенттердің мақсат қою, жоспарлау, жұмыс қабілеттілігін дамыту, рефлексия, өзін-өзі бағалау, дерексіз және көрнекі-бейнелі ойлау қабілеттерін дамытуға, теориялық және нақты білімді, мультимедиалық технологияны игерудің техникалық дағдыларын және олардың аудио-визуалды медиа өнімдері саласындағы жалпы мәдениеті мен эрудициясын қалыптастыруға ықпал етеді.

Мультимедиалық технологияны қолдана отырып оқыту адам оқытушысын алмастыра алмайтыны анық, бірақ ол оның қызметін толықтырып, жетілдіріп қана қоймайды, сондай-ақ шығармашылық ойлауды дамытуда ерекше рөл атқарады.

Әдебиеттер

1."Қазақстанның Үшінші жаңғыруы: жаһандық бәсекеге қабілеттілік" Мемлекет басшысы Н.Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауы. 2017 жылғы 31 қаңтар.

2."Цифрлық Қазақстан" мемлекеттік бағдарламасын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2017 жылғы 12 желтоқсандағы № 827 қаулысы.

3.Григорьев С.Г., Гриншкун В.В. Информатизация в образовании. М., 2005. – 231с.

4.Кирмайер М. Мультимедиа /Пер. с нем. – СПб.:BNV – СанктПетербург,1994. – 192 с.

БАСТАУЫШ МЕКТЕПТЕ ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ ЭЛЕМЕНТТЕРІН ҚОЛДАНУДЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ-ӘДІСНАМАЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ

Туралбаева А.Т., Мамбеталиева А.К.

Философия докторы (PhD) аға оқытушы, Абай атындағы қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы қ., Қазақстан,

Аннотация. В данной статье исследованы современные интеллектуальные информационные технологии - технологии обработки информации и решения отчетов с помощью компьютеров, основанных на достижениях в области искусственного интеллекта. Результаты исследований по искусственному интеллекту применяются в интеллектуальных системах - технических или программных системах, способных решать вопросы, которые считаются творческими, относящимися к конкретной предметной области, знания которой хранятся в памяти интеллектуальной системы. Системы искусственного интеллекта состоят из трех основных блоков: базы знаний, ключевого и интеллектуального интерфейса. Типичный представитель систем искусственного интеллекта - об экспертных системах.

Ключевые слова: искусственный интеллект, интеллект, интеллектуальный интерфейс.

Annotation. This article investigates modern intellectual information technologies - information processing technologies and reports of reports using computers based on achievements in the field of artificial intelligence. The results of artificial intelligence studies are used in intellectual systems - technical or software systems that can solve issues that are considered creative, related to a specific subject area, the knowledge of which is stored in the memory of the intellectual system. Artificial intelligence systems consist of three main blocks: knowledge base,